03
අශෝක රජුගේ ධර්මදූත සේවය හා එහි බලපෑම විමර්ශනය කිරීම

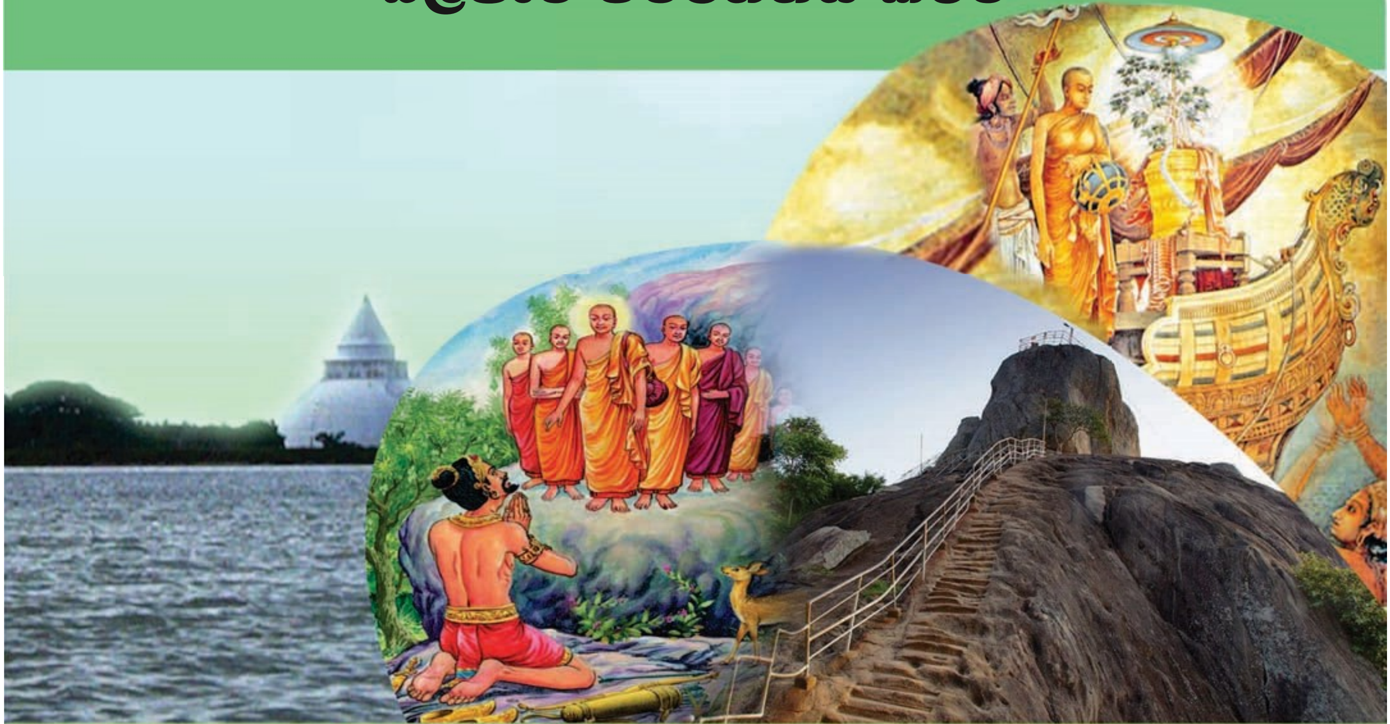

හැඳින්වීම

දේවානම්පියතිස්ස-අශෝක රාජ්‍ය සමය ශාසනික ඉතිහාසයේ සුවිශේෂ වකවානුවක් වේ. මෙම සමයේදී පවත්වන ලද තුන්වන ධර්ම සංගායනාවේ හා ශාසනශෝධනයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ථෙරවාදී බුදුසමය රටවල් නවයක ප්‍රචාරය විය. ඉන් එක් රටක් වූයේ ලංකාව යි. දෙවන පෑතිස් රජු හා අශෝක අධිරාජයා අතර පැවැති සම්බන්ධය නිසා එය ලංකාවේ සීඝ්‍රයෙන් පැතිර ගියේ ය. එසේ පැතිර ගිය ආකාරය සහ බුදුදහම ලාංකික සංස්කෘතියේ විවිධ අංශ කෙරෙහි බලපෑ ආකාරය මෙන් ම එය නිසා ලාංකික සමාජයේ ඇති වූ ප්‍රගමණය ද මෙම පාඩමෙන් ඔබට ඉගෙනගත හැකිය.

3.1 ප්‍රාග් මහින්ද යුගයේ ලංකාවේ පැවති ඇදහිලි හා විශ්වාස

බුදුසමය දිවයිනට පැමිණීමට පෙර දිවයිනේ පැවති ඇදහිලි හා විශ්වාස පිළිබඳ ව අවබෝධයක් ලබා ගැනීම ප්‍රයෝජනවත් වේ. මේවා පිළිබඳව තොරතුරු ලබා ගත හැක්කේ ප්‍රධාන වශයෙන් ම පණ්ඩුකාභය රජු පිළිබඳව මහාවංසයේ එන විස්තරවලිනි. (මේ විස්තර උපයෝගී කර ගනිමින් ශ්‍රේෂ්ඨ ඉතිහාසඥයකු වූ මහාචාර්ය සෙනරත් පරණවිතාන මහතා අගනා විවරණයක් කර ඇත.)

යක්ෂ වන්දනාව

යක්ෂ ගෝත්‍රික කාන්තාවක වූ කුවේණිය භූත විද්‍යාවන්හි නිපුණ තැනැත්තියක සේ සැලකීමට කරුණු මහාවංසයෙන් ලැබේ. පණ්ඩුකාභය රජතුමා විසින් චිත්‍රරාජ, කාලවේල, චේතිය හා මහේජ යන යක්ෂ-යක්ෂණීන් සඳහා වාසස්ථාන සාදවා තිබේ. මොවුන් පණ්ඩුකාභයට රජවීමට උදව් කළ අයයි. ඔවුන්ට කෘත ගුණ සැලකීමක් වශයෙන් අභාවයෙන් පසු ඔවුන් සඳහා දේවාල තැනූ බව මහාවංසයෙහි සඳහන් වේ. මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ ප්‍රාග් මහින්ද ලංකාවේ මළවුන් ඇදහීම ප්‍රචලිතව පැවති බව යි.

වෘක්ෂ වන්දනාව

පණ්ඩුකාභය රජු වෙස්සවණ දෙවියාගේ වාසය සඳහා නුග ගසක් ද ව්‍යාධ දෙවියාගේ වාසයට තල් ගසක් ද වෙන්කොට දී ඇත. මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ වෘක්ෂවලට අධිපති අධි මානසික බලවේග ඇතැයි විශ්වාසයක් මෙරට පැවති බව යි.

දේව වන්දනාව

ව්‍යාධදේව යනු දඩයම් කරුවාගේ දෙවියා වන අතර කම්මකාරදේව යනු කර්මාන්ත කරුවාගේ දෙවියා යි. මේ අනුව එක් එක් වෘත්තීන්ට අධිගෘහිත දෙවියන්ට පුද පූජා පැවැත්වීමේ සිරිතක් තිබූ බව පැහැදිලි ය.

ජෛන ආගම

ඉන්දියාවේ පැවැති සංවිධානාත්මක ආගමක් ලෙස මෙම ආගම හැඳින්විය හැක. පණ්ඩුකාභය රජු ජෝතිය, කුම්භාණ්ඩ හා ගිරි යන නිගණ්ඨ පූජකයන්ට ආරාම සාදවා දී තිබේ.

ආජීවක හා පරිබ්‍රාජක ආගම්

පණ්ඩුකාභය රජු පරිබ්‍රාජකයන්ට, ආජීවකයන්ට හා තාපසයන්ට ආරාම සකස් කොට පූජා කළ බව මහාවංසයේ සඳහන් වේ.

බ්‍රාහ්මණ ආගම

පණ්ඩුකාභය රජු සිවිකාසාලා හා සොත්ථිසාලා නම් ගොඩනැගිලි විශේෂ ඉදි කළ බව සඳහන් වේ. මේවා බ්‍රාහ්මණයන්ගේ යාගහෝම පැවැත්වීමට පාවිච්චි කරන ලදැයි අනුමානයක් පවතී. මෙයට අමතරව ඉර, හඳ, තාරකා, අග්නි හා සුළඟ ආදී විවිධ ස්වභාවික වස්තූන් ඇදහිලි හා විශ්වාස ප්‍රාග් මහින්ද යුගයේ පැවතුණි.

බුදුසමය

- ❖ මහින්දාගමනයට පෙර මෙරට වැසියන් බුදුදහම පිළිබඳ ව දැන සිටි බවට බොහෝ සාධක ඇත. බුදුන් වහන්සේ තෙවරක් ලක්දිවට වැඩම කළ අවස්ථාවල දී මෙරට පිරිස බුදුදහම වැළඳ ගන්නට ඇතැයි සිතිය හැක.

- ❖ බුදුන් මහියංගණයට වැඩම කළ දවස සුමන සමන් දෙවියන් සෝවාන් ඵලයට එළඹ බුදුන් වහන්සේගේ කේශධාතු ලබාගෙන මහියංගණ දාගැබ තුළ තැන්පත් කළ බව සඳහන්ව තිබීම.

- ❖ බුදුන් වහන්සේ ජීවමාන අවධියේ කේශධාතු ලබා ගත් තපස්සු භල්ලුක වෙළෙඳ දෙබෑයන් ඒවා ත්‍රිකුණාමලය අසල තිරියාය චෛත්‍යයෙහි නිදන් කළ බව ද පැවසේ.

- ❖ බුද්ධ පරිනිර්වාණයේ දී සරභූ මහරහතන් වහන්සේ බුදුරදුන්ගේ ග්‍රීවා ධාතුව ලබාගෙන මහියංගණ දාගැබ තුළ තැන්පත් කළ බව ද පැවසේ.

- ❖ මෙරටට පැමිණි භද්දකච්චානා ඇතුලු පිරිස බෞද්ධ අය බව සැලකේ.

- ❖ මෙරටට පැමිණි වෙළෙඳ කණ්ඩායම්වලින් ද මෙරට වැසියා බුදුදහම පිළිබඳ යම් තරමක අවබෝධයක් ලබා සිටින්නට ඇතැයි ද සිතිය හැකිය.

3.2 දෙවනපෑතිස් රජු (ක්‍රි. පූ. 250 - 210)

මුටසීව රජුගේ ඇවෑමෙන් ඔහු පුත් තිස්ස කුමරු රාජ්‍යයට පත් විය. මුල් ඓතිහාසික යුගය අවසන් වී ඓතිහාසික යුගය ආරම්භ වන්නේ මෙම රජතුමාගෙනි. ඔහුගේ රාජ්‍ය කාලය පහත සඳහන් කරුණු නිසා වැදගත් වේ.

- ❖ මෙතුමාගේ රාජ්‍ය කාලයේ සිට ලංකා ඉතිහාසයේ පිළිගත හැකි කාලනිර්ණයක් ඉදිරිපත් කළ හැකිවීම.
- ❖ ඉන්දියාවේ මෞර්ය රාජධානිය සමඟ සමීප සුහද සබඳතා පැවැත්වීම.
- ❖ මෞර්ය අභිෂේක ක්‍රමය මෙරට ක්‍රියාත්මක වීම හා ''දෙවනපිය'' විරුදය දිවයිනේ පාලකයාට ලැබීම.
- ❖ තුන්වන ධර්ම සංගායනාවේ දී ගත් තීරණය අනුව ලංකාවට බුදුදහම හඳුන්වා දීම.
- ❖ මිහිඳු හිමියන්ගේ ආගමනය
- ❖ සංඝමිත්තාවගේ හා විවිධ ශිල්ප ශ්‍රේණිවල ආගමනය
- ❖ ශ්‍රී මහාබෝධිය වැඩම වීම.
- ❖ ථූපාරාමය ඇතුලු මහාවිහාරය සැලසුම් කිරීම

සාරාංශ වශයෙන් දක්වන ලද මේවායෙන් සමහරක් පහත විස්තර වේ. දෙවනපෑතිස් රජු විසින් කර වූ ආගමික නිර්මාණ අතර, මහා විහාරය, සෑ ගිරිය, ථූපාරාමය, මහා සෑ පිහිටන තැන ගල් ටැඹ පිහිටුවීම, ඉසුරුමුණි විහාරය, පඨමක චෛතිය, වෙස්සගිරි විහාරය, උපාසක වෙහෙර, හත්ථාල්හක මෙහෙනවර, මහාපාළි දානසාලාව, දඹකොළ විහාරය, තිස්සමහා විහාරය හා පාචීනාරාමය වැදගත් වේ.

3.1 රූපය-තිසාවැව

මේ කාලයේදී තිසාවැව හා වලස්වැව යන වැව් දෙකක් ඉදි කොට ඇත. ලංකාවේ දඹකොළ පටුන වරාය උපයෝගී කරගනිමින් ඉන්දියාවේ තාම්‍රලිප්ති වරාය සමඟ වෙළෙඳ සම්බන්ධතා පවත්වන්නට ඇතැයි සිතිය හැකි ය.

මහාවංසයේ සඳහන් තොරතුරුවලට අනුව ප්‍රථම අභිෂේකයත් සමඟ මුතු මැණික් වැනි වටිනා වස්තූන් පහළ වී ඇත. රජු එම වස්තු සමඟ අරිට්ඨ කුමරු ප්‍රධාන කොට බමුණු, ඇමති, ගණක යන අයගෙන් සමන්විත දූත පිරිසක් අශෝක රජු වෙත යැවී ය. අශෝක රජු ඔවුන්ට සත්කාර කොට අරිට්ඨ කුමරුට සේනාපති තනතුර ද බමුණාට පුරෝහිත තනතුර ද ඇමතිවරයාට දණ්ඩනායක තනතුර ද ගණකට සිටු තනතුරු ද ප්‍රදානය කර ඇත. මෙය ලංකාවේ රාජ්‍ය පාලනය හා සම්බන්ධ තනතුරු පිහිටුවීම සම්බන්ධයෙන් වැදගත් වේ. එසේ ම අශෝක රජු තිස්ස රජුගේ අභිෂේකයට අවශ්‍ය උපකරණ සමග පහත සඳහන් දහම් පණිවිඩය ද එවූ බව මහාවංසයේ සඳහන් වේ.

''මම බුදුන්, දහම්, සඟුන් සරණ ගොස් ශාක්‍යපුත්‍රයන්
වහන්සේගේ ශාසනයෙහි උපාසක භාවය පළ කළෙමි.
නරෝත්තමය නුඹ ද සිත පහදවා තෙරුවන් සරණ යව.''

අශෝක රජු විසින් එවන ලද අභිෂේක උපකරණ භාවිත කොට තිස්ස රජු මෞර්ය සම්ප්‍රදායට අනුව අභිෂේක ලැබූ බව මහාවංසයෙහි සඳහන් වන අතර අශෝක රජු භාවිත කළ ''දේවානම්පිය'' විරුද නාමය ද සිය නමට එක් කර ගන්නා ලදී. මේ විරුද නාමය සියවස් ගණනාවක් ම පසුකාලීන පාලකයන් භාවිත කළ බව සෙල්ලිපිවලින් අනාවරණය වේ. මහාවංසයට අනුව මෙය දෙවනපෑතිස් රජුගේ දෙවන අභිෂේකය යි. ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍යත්වයේ වැදගත් අංශයක් වූ අභිෂේකය හා දේවානම්පිය යන විරුද නාමය භාවිත කිරීමේ ආරම්භක අවස්ථාව මෙය වේ.

3.2 රූපය-අභයගිරියේ සමාධි ප්‍රතිමාව

මෞර්ය අධිරාජ්‍යය සමඟ සම්බන්ධතා ඇති කොට ගෙන එම සම්ප්‍රදායට අනුව රජු අභිෂේක ලැබීම නිසා දෙවනපෑතිස් රජුගේ නායකත්වය සමකාලීන සෙසු ප්‍රාදේශීය රජුන් විසින් පිළිගත් බව පෙනේ.

3.3 අශෝක ධර්මදූත සේවය හා මහින්දාගමනය

අපගේ වංසකතාවලට අනුව තුන්වන ධර්ම සංගායනාවෙන් පසු බුද්ධ ධර්මය ප්‍රචාරය කිරීම අශෝක රජතුමාගේ පූර්ණ අනුග්‍රහයෙන් සිදු විය. මෙම ධර්මදූත ව්‍යාපාරයෙහි අනුශාසකත්වය හා ප්‍රධානත්වය මොග්ගලීපුත්ත තෙරණුවෝ ඉසුලූහ. මෙම ධර්ම දූත ව්‍යාපාරයෙහි දී පහත සඳහන් රටවලට භික්ෂූන් වහන්සේ යවනු ලැබූහ.

රට	ප්‍රධානත්වය
කාශ්මීර ගන්ධාර	මජ්ඣන්තික තෙර
මහිස මණ්ඩලය	මහාදේව තෙර
වනවාස දේශය	රක්ඛිත තෙර
අපරන්ත දේශය	යෝනක ධම්මරක්ඛිත තෙර
මහාරට්ඨ	මහා ධම්මරක්ඛිත තෙර
යෝනක දේශය	මහා රක්ඛිත තෙර
ස්වර්ණ භූමිය	සෝණ හා උත්තර තෙරවරු
හිමවන්ත ප්‍රදේශය	මජ්ඣිම තෙර
තම්බපණ්ණි (ලංකාව)	මහා මහින්ද තෙර

නව රට ධර්ම ප්‍රචාරය සඳහා පිටත්ව ගිය එක් එක් දූත පිරිසට ප්‍රධාන තෙරණුවන් ඇතුළුව පස් නමකට වැඩි උපසම්පදා භික්ෂූන් පිරිසක් සහභාගී වී ඇත.

3.4 මිහිඳු හිමියන් විසින් ලක්දිව බුදුසසුන් පිහිටුවීම

මහින්ද තෙරුන් මිහින්තලයේ දී දෙවනපෑතිස් රජුට මුණ ගැසීම හා රජ තිසරණ සමාදන් වීම ලක්දිව බුද්ධ ශාසනයේ ආරම්භය යි. මෙයට පෙර අවුරුද්දේ දී පාටලීපුත්‍ර අගනුවර අශෝකාරාමයේ දී තුන්වන ධර්ම සංගායනාව අවසන් විය. සංගායනාව අවසානයේ දී මොග්ගලීපුත්තතිස්ස තෙරුන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් අශෝක රජුගේ අනුග්‍රහයෙන් බුදුදහම ප්‍රචාරය කිරීමට සැලසුම් කරන ලදී.

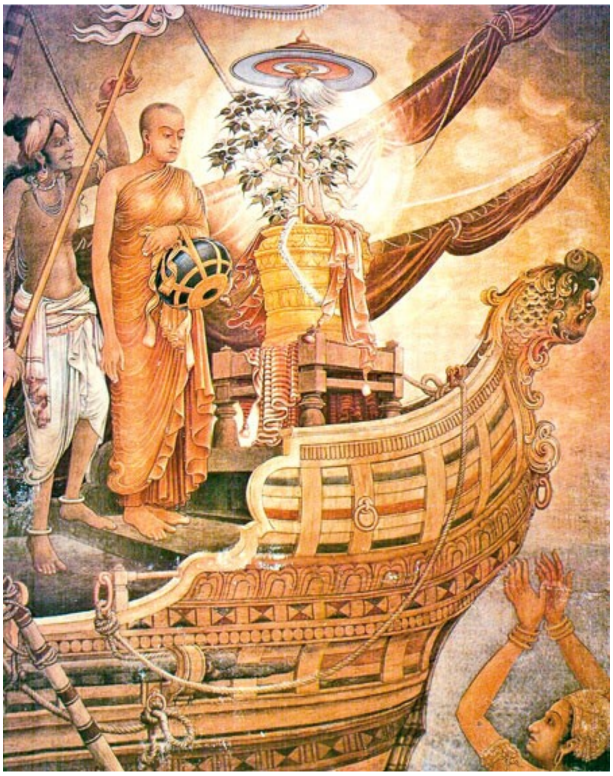

3.3 රූපය-ශ්‍රී මහා බෝධිය වැඩමවීම
(කැලණි රජමහා විහාරය)

ශ්‍රී ලංකාවට අශෝක රජු තම පුත්‍රයා හා දියණිය එවීමට තීරණය කරනු ලැබුවේ ලංකාව කෙරෙහි විශේෂ සැලකිල්ලක් තිබූ නිසා විය හැකිය. සංගායනාව අවසන් වී සෙසු දූත කණ්ඩායම් නොපමාව පිටත්ව ගිය ද ලක්දිව මුටසීව රජු මහළු හෙයින් ඔහුගේ ඇවෑමෙන් දෙවනපෑතිස් රජ වන තෙක් මහින්ද තෙරණුවන් වහන්සේ ගමන ප්‍රමාද කළ බව වංසකතාව කියයි.

ඉහත දැක්වූ ලෙස දෙවනපෑතිස් රජ වූ පසු තෑගි භෝග සහිත දූත පිරිසක් පාටලීපුත්‍රයට ළඟා වූහ. මේ කණ්ඩායමේ නායකයා වූයේ අරිට්ඨ කුමරු ය. ඔහුට බ්‍රාහ්මණයෙකු හා තවත් කිහිප දෙනෙක් එක් වූහ. මොවුහු මාස පහක් පාටලී පුත්‍රයේ නතර වී සිටියහ. එහි දී මිහිඳු හිමියන් මොවුන් සමග සාකච්ඡා කොට ලංකාවේ ධර්ම ප්‍රචාරක කටයුතු සැලසුම් කරන්නට ඇතැයි සිතිය හැක.

ඒ අනුව ලංකාවේ ජනයාගේ භාෂාව, ඇදහිලි-විශ්වාස, සිරිත්-විරිත් යනාදිය දූත පිරිසගෙන් අසා දැන ගන්නට ඇත.

ලංකා දූත පිරිසට පාටලීපුත්‍රයේ දී විවිධ තනතුරු පිරිනමා අශෝක රජු විසින් විශේෂ පණිවිඩයක් ද ඔවුන් අත මෙරටට එවන ලදී. එනම් තමා බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ ත්‍රිවිධ රත්නය සරණ ගිය බවත් දෙවනපෑතිස් රජුට එසේ කරන ලෙසත් නැවත අභිෂේක ලබන ලෙසත් අභිෂේකය සඳහා අවශ්‍ය අභිෂේක උපකරණ එවූ බව ද මහාවංසයෙන් සහ අට්ඨ කථාවලින් හෙළි වේ.

මෙම හසුන් පත රැගෙන අරිට්ඨ ඇතුළු පිරිස ලක්දිවට පැමිණීමෙන් පසු මෞර්ය සම්ප්‍රදායට අනුව වෙසක් පොහොය දින තිස්ස රජු දේවානම්පියතිස්ස නමින් අභිෂේක ලැබීය. මිහිඳු හිමියන් වේදිසාගිරියට ගොස් සිය මෑණියන් වූ දේවි බිසව හා ඥාතීන් මුණ ගැසුණි. අශෝක තරුණ කාලයේ දී උදේනි නගරයේ ආදිපාද ධුරය දැරූ කල එහි සිටුවරයාගේ දියණිය සමග පෙම් සබඳතාවක් ඇති විය. ඒ දේවි කුමාරිය සමග ය. ඇයට අශෝකගෙන් ලැබුණු දරුවන් වූයේ මහින්ද හා සංඝමිත්තාවන් ය. මිහිඳු හිමියන්

වේදිසාවට ගියේ ඔවුන් දැක බලා ගැනීමට ය. අනතුරුව උන්වහන්සේ සමඟ ඉට්ඨිය, උත්තිය, සම්බල, භද්දසාල, සුමන සාමණේර සහ භණ්ඩුක උපාසක යන පිරිස පොසොන් පොහොය දවස මිහින්තලයට සැපත් වූහ. විනය කර්ම කිරීමට උපසපන් භික්ෂූන් හතර නමක් ද මෙරට ජනයාට පැවිද්ද හා උපසම්පදාව හඳුන්වාදීමට සාමණේර නමක් හා උපාසකයෙකු ද මිහිඳු හිමියන් විසින් කැඳවාගෙන ආ බව ඉන් පැහැදිලි වේ. සුමන සාමණේරයන් ගිහිකල සංඝමිත්තාවන්ගේ පුත්‍රයා ය. භණ්ඩුක උපාසක වේදිසා දේවියගේ නැගණියගේ පුත්‍රයා ය.

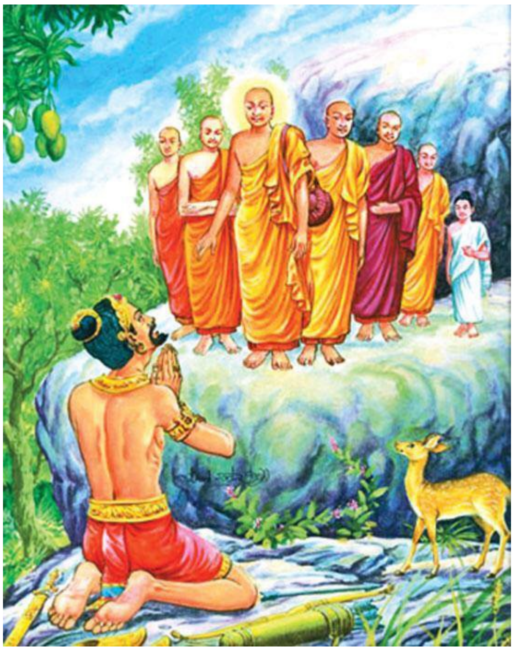

3.4 රූපය-දෙවනපෑතිස් මිහිඳු හිමියන් හමුවේ

දූත පිරිස ලක්දිවට පැමිණි දිනයේ දෙවනපෑතිස් රජු මිහින්තලයට යන ලද්දේ දූත පිරිස මෙරටට පැමිණි බව අරිට්ඨ ඇමතිගේ මාර්ගයෙන් දැනගෙන විය. මෙම සිදුවීම දෙරට අතර කතිකා කොට සැලසුම් කර ගත් බව සිතිය හැක්කකි.

මිහිඳු හිමියන් හා දෙවනපෑතිස් රජු අතර ප්‍රශ්නෝත්තර ක්‍රමයට අදහස් හුවමාරු වූ බව වංසකතාවෙන් පෙනේ. මේ දෙදෙනා කථා කළ භාෂාව මිහිඳු තෙරුන් මීට පෙර ඉගෙන ගෙන තිබෙන්නට ඇත. එසේ නොමැති නම් අරිට්ඨ ඇමති භාෂා පරිවර්තක ලෙස ක්‍රියා කරන්නට ඇතැයි සිතිය හැකි ය. මහින්ද තෙරුන් රජුට ප්‍රථම ධර්ම දේශනාව කරන ලද්දේ චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයෙනි. එහි අන්තර්ගතයෙහි සාරය වන්නේ,

" යමෙක් බුදුදහම වැළඳගෙන භික්ෂුවක් වී සිල්වත්
දිවි පෙවෙතක් ගත කරමින් පියවරෙන් පියවර
ආධ්‍යාත්මික දියුණුව ඇති කර ගනී "

මෙය මෙරට වැසියන්ට පැවිද්ද පිළිබඳව දැක්මක් ඇති කිරීමට තෝරාගත් සූත්‍රයක් ලෙස දැක්විය හැක. දේශනාව අවසානයේ දී රජු තෙරුවන් සරණ ගියේ ය.

එදින සවස පිරිස බලා සිටියදී ම භණ්ඩුක උපාසක මහණ කොට උපසම්පදා කළහ. මෙය ලක්දිව ප්‍රථම විනය කර්මය යි. මහණ උපසම්පදාව හඳුන්වා දීමෙන් මෙරටට සංඝ සංස්ථාව ද හඳුන්වා දීමක් සිදු විය. රජුගේ ආරාධනාව පරිදි දෙවන දින දූත පිරිස අනුරාධපුරට වැඩම කළහ.

රජ දුන් දානය වළඳා මිහිඳු හිමියෝ පිරිසට ධර්මය දේශනා කළහ. මේ පිරිස අතර පැතිස් රජුගේ සහෝදරයාගේ බිසව වූ අනුලා දේවිය ඇතුළු පිරිස ද වූහ.

මේ පිරිසට දේශනා කිරීමට තෝරා ගත්තේ ''**විමානවත්ථු හා පෙතවත්ථු**''කථාවන් ය. මේවායෙන් පිළිවෙලින් කියැවෙන්නේ පිංකම් කොට දිව්‍ය ලෝකවල උපදින දෙවිවරු ගැනත්, පව්කම් කොට අපායේ උපදින නිරි සතුන් ගැනත් ය. දෙසුන් කෙළවර පන්සියයක් පමණ ස්ත්‍රීහු සෝතාපත්ති ඵලයෙහි පිහිටියෝ ය.

සවස් වරුවේ ධර්ම දේශනාවට සවන්දීමට බොහෝ සාමාන්‍ය වැසියෝ පැමිණියහ. එහිදී තෝරා ගත්තේ දුක සැප පිළිබඳව කියැවෙන **දේවදූත සූත්‍රයත්** කුසල අකුසල් ගැන කියැවෙන **බාල පණ්ඩිත** සූත්‍රයත් ය. එදින රාත්‍රිය ගත කිරීමට පැතිස් රජු උන්වහන්සේලාට මහමෙවුනා උයන තාවකාලිකව පිළියෙළ කර දුන්නේ ය.

රජු තෙවන දින උදයේ මිහිඳු හිමියන් බැහැ දුටුවේ ආරාම පිළිගැනීම කැප දැයි විමසීමට ය. පසුව කෙණ්ඩියෙන් අතපැන් වත් කොට මහමෙවුනා උයන බුදු සසුනට පූජා කළේ ය. ඉන් පසු රජු හා මිහිඳු හිමියන් එක් ව අනාගතයේ පිහිටුවන මහා විහාරයේ විවිධ ස්ථාන සලකුණු කළ බව වංසකථාවලින් හෙළි වේ.

උන් වහන්සේ මෙසේ දින හතක් ධර්ම දේශනා කිරීමෙන් හා අවශේෂ ආගමික කටයුතු කිරීමෙන් අනතුරුව රජුගේ බෑනා වන අරිට්ඨ හා පනස් පස් දෙනෙකු උපසම්පත්තිය ඇතුලු පැවිදි බිමට පත් කළහ. සියල්ලෝ ම කරගෙයිදී ම රහත් වූහ. අරිට්ඨ පළමුවන ශ්‍රී ලාංකික භික්ෂුව වේ. මීට අනුව වස් එළඹෙන විට රහතුන් වහන්සේලා 62 දෙනමක් වූහ. ඒ සියලු දෙනා වහන්සේ රජුගේ ඇරයුමෙන් සෑගිරියෙහි වස් එළඹියහ. මෙය අලුත් අත්දැකීමක් මෙන් ම වස් සමාදන් වීමේ උලළේ සමාරම්භය ද විය. සංඝමිත්තා තෙරණිය විසින් අනුලා බිසව පැවිදි කරවීමෙන් භික්ෂුණී ශාසනය ආරම්භ කරන ලදී. සිරිමා බෝ රෝපණයෙන් උතුම් බෞද්ධ සංස්කෘතිකාංගයක් හඳුන්වා දෙන ලදී. දකුණු අකුධාතුව නිදන් කොට ථූපාරාමය තනවා සෑ නිර්මාණය අරඹන ලදී. මේ අයුරෙන් ජනතාව තිසරණ ගැන්වීම, මාර්ගඵලවලට පත් කරවීම, බුදුසමය හා තදනුබද්ධ චාරිත්‍රවාරිත්‍ර හඳුන්වා දීම හා තුන් බෝ පිහිටු වීම ආදිය අනුසාරයෙන් දිවයිනේ බුදුසමය පිහිටුවන ලදී. ලක්දිව දෙමාපියන්ගේ පුතෙකු වූ අරිට්ඨ පැවිදිකරවා විනය උගන්වා සීමාමාලකයක දී විනය දේශනා කරවා එය මුල්බැස ගැනීමට අවශ්‍ය කටයුතු නිම කරන ලදී.

3.5 මහින්දාගමනය ලංකා සමාජය කෙරෙහි ඇති කළ බලපෑම්

මහින්දාගමනයත් සමඟ මෙරට සංඝ සංස්ථාව ආරම්භ වීම ලංකාවේ සාමාජික, ආර්ථික, දේශපාලන හා සංස්කෘතික යනාදී විවිධ අංග කෙරෙහි බලපෑම් එල්ල කළ කරුණක් විය. තම මාලිගාව ඇතුලු සියලු රාජ්‍ය ගොඩනැගිලි ද සංඝ ආඥාවට යටත් වන සේ දෙවනපෑතිස් රජු විසින් මහාවිහාර සීමාව ලකුණු කරන ලදී. රාජ්‍ය පාලනයේ දී සංඝ සංස්ථාව විශාල මෙහෙවරක් ඉටු කළේ ය. බොහෝ විට සංඝ සංස්ථාව හා රාජ්‍ය සංස්ථාව එක්ව කටයුතු කරන ලදී. මහින්දාගමනය සමග මෙරට පාලකයන් බෝධිසත්ව වරයෙකු ලෙස කටයුතු කළ යුතු බවට මතයක් මෙරට ඇති විය.

මංගල, පරාභව, වසල, සිඟාලෝවාද, ව්‍යග්ඝපජ්ජ, අග්ගඤ්ඤ, චක්කවත්තිසීහනාද, කුටදන්ත වැනි සූත්‍ර දේශනා මගින්, මෙරට ජන ජීවිතය සාරවත් කිරීමට, සංවර කිරීමට, කුල භේදය නොසලකා හැරීමට හා බෞද්ධ ආචාර ධර්ම සමාජගත කිරීමට භික්ෂූන් වහන්සේලා හා භික්ෂුණීන් වහන්සේලා උත්සාහ ගෙන ඇත. භික්ෂුණීන් වහන්සේලා විසින් කාන්තාවන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කරන ලදී.

ප්‍රාථමික සමාජයේ පැවැති ඇදහිලි හා විශ්වාස ඇදහූ ජනතාවට නව ආගමක් ලැබිණ. ඊට අනුව ගස්, ගල්, පර්වතවලට වැඳ වැටුණු මිනිසුන්ට ඊට වඩා ගැඹුරට සිතීමට අවස්ථාව උදා විය.

මහින්දාගමනයෙන් කෙටි කාලයක් තුළ ගම් දනව්වල විහාර ආරාම ඉදි වූ අතර ඒවා ආගමික මධ්‍යස්ථාන පමණක් නොව සංස්කෘතික හා සමාජීය කේන්ද්‍රස්ථාන බවට පත් විය. එමගින් සාමාජික ඒකාබද්ධතාවකට මඟ පෑදුණි.

බ්‍රාහ්මීය අක්ෂර මාලාව සංවර්ධනය වී මෙරට ලේඛන කලාව පෝෂණය විය. මිහිඳු හිමියන්ගේ අනුශාසනා පරිදි අරිට්ඨ තෙරුන් ඇතුළු ලාංකික භික්ෂූන් විසින් රචිත හෙළ අටුවා ග්‍රන්ථ සිංහලයේ මුල් ම සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ විය. එහෙයින් බුදුදහමින් සිංහල සාහිත්‍යය පෝෂණය විය. එසේ නිර්මාණය වූ ඓතිහාසික ලේඛන සම්ප්‍රදාය සිංහල සංස්කෘතියේ අනන්‍යතාව පෙන්වන සාධකයක් සේ සලකනු ලැබේ.

මහින්දාගමනයට පෙර ප්‍රාථමික අවස්ථාවක පැවති ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පය මින් පසු වර්ධනය වන අතර ස්තූප, බෝධිඝර, පටිමාඝර, උපෝසථඝර, දානසාලා, පධානඝර වැනි වාස්තු විද්‍යා අංග ඊට එකතු විය. ඒ සමඟ බෞද්ධ ආභාසය මූර්ති, කැටයම් හා චිත්‍ර වැනි කලාවන්හි ද විද්‍යමාන විය.

පංචශීල ප්‍රතිපදාව හා අවිහිංසාවාදී දර්ශනය

සත්ත්ව කරුණාව, අන්සතු දෑ පැහැර නොගැනීම, කාමයෙහි වරදවා නො හැසිරීම, සත්‍යය කථා කිරීම, මද්‍යපානයෙන් තොරවීම යන සමාජ ධර්ම බුදුසමය විසින් ලාංකීය ජන සමාජයට හඳුන්වා දෙන්නේ මහින්දාගමනයත් සමඟ ය. ඒ අනුව යහපත් පුරවැසියෙකු බිහි කිරීමට අවශ්‍ය මූලික ශික්ෂණය මිහිඳු හිමියන් හඳුන්වාදෙන ලදී.

විශේෂයෙන් ම මෙරට පාලකයන් ''මාඝාත'' ආඥාව පවා ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබුවේ බුදු සමයේ ආභාසයෙන් ය. පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු එසේ මාඝාත නියෝගය පැන වූ පාලකයෙකි. විශේෂයෙන් ම සතර පොහොය දිනවල සතුන් මැරීම තහනම් කළ අතර ඇතැම් ජලචර සතුන්ට හා ගොඩබිම සතුන්ට අභයදානය දී ඇත. සිරිසඟබෝ රජතුමා සොරකම් කරන්නවුන්ට මරණ දණ්ඩනය පවා පනවා ඇත. එහෙත් ඔහු කිසි දිනක මරණ දණ්ඩනය ක්‍රියාත්මක කොට නැත. වරදකරු අල්ලාගෙන විත් අවබෝධ කරවා රහසේ ම නිදහස් කරනු ලැබීය. මත්පැන් පානය කරන්නා කිසිවකටත් නොහොබී යැයි මහනුවර රජ කළ පළමුවන විමලධර්මසූරිය රජු ප්‍රකාශ කළේ ය.

3.6 දින චර්යාව හා චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර

භික්ෂුවට නියමිත දින චර්යාව හා බොහෝ සේඛියා ධර්ම ගිහියන්ට ද අදාළ වේ. මේවා තුළින් කාලය කළමනාකරණය කිරීමට හුරුවීමක් හා ආත්ම සංවරයක් ඇති වේ.

- සිහියෙන් අනුභවය
- බත පමණට ව්‍යංජන ගැනීම.
- ශබ්ද නොනැගෙන සේ අනුභවය
- පමණ දැන ආහාර ගැනීම
- ආහාර ගැනීමේ දී සංවර බව

ආදී චාරිත්‍ර මෙරට වැසියාට බුදු සමයත් සමඟ උරුම විය. තැනට උචිත ලෙස පිරිසිදු ඇඳුම් ඇඳීම, සියලු ශරීරාංග වැසෙන සේ සංවර ඇඳුම් ඇඳීම ආදිය පිළිබඳ ව ශික්ෂණයක් මෙරට ජනයාට බුදුදහමේ ආභාසයෙන් ලැබී ඇත. එසේම චාම් බව, ගිජු නොවීම, ධාර්මික වීම, උපේක්ෂාවෙන් කටයුතු කිරීම, ලද දෙයින් සතුටු වීම, පහසුවෙන් පෝෂණය කළ හැකි වීම, නිවැරදි ආවාහ-විවාහ ක්‍රම, නිවැරදි උත්සව ආදිය, නිරර්ථ සේ ධනය වැය නොකිරීම, කාලය නිකරුණේ ගත නොකිරීම ආදී චාරිත්‍ර-වාරිත්‍ර බුදු සමයෙන් උගැන්විණ.

3.7 පවුල් සංස්ථාව, ධාර්මික ධනෝපාර්ජනය හා පොදු කටයුතු

මව, පියා, දූ දරුවන් අතර පැවතිය යුතු වගකීම් හා යුතුකම් පද්ධතියක් සිඟාලෝවාද සූත්‍ර දේශනාව තුළින් ඉදිරිපත් කර පවුල් සංස්ථාව සුරක්ෂිත කිරීමට කටයුතු කර ඇත. එපමණක් නොව පවුල හා ගිහි පැවිදි, දැසි-දස් ආදී සියලු සංස්ථා විසින් අනුගමනය කළ යුතුකම් හා වගකීම් බුදුදහම පෙන්වා දෙයි.

දුගී-මගී යාචකයන්ට සැලකීම, විකලාංග පුද්ගලයන්ට විශේෂ සැලකිල්ලක් දැක්වීම, අනාථ වූවන්ට විශේෂ අනුග්‍රහයක් දැක්වීම, අසරණයන්ට ආහාරපාන වස්ත්‍ර ලබා දීම, රෝහල් ඉදි කිරීම, රෝගීන්ට උවටැන් කිරීම, සෞඛ්‍ය පහසුකම් දියුණු කිරීම ආදී සුභසාධන කටයුතු මෙරට ජන සමාජයට හුරුවන්නේ මහින්දාගමනයත් සමඟ ය. විහාරස්ථාන කේන්ද්‍ර කර රෝහල් ඉදි කිරීම හා භික්ෂු-භික්ෂුණීන් උපස්ථායක-උපස්ථායිකාවන් සේ කටයුතු කිරීම සැලකිය යුතු කරුණු වේ.

අතීත රජවරුන් විසින්,

- වෙහෙර විහාර ඉදි කිරීම
- දළදා පෙරහැර හා දළදා පූජෝත්සවය වැනි විවිධ උත්සව පැවැත්වීම
- වැව් පොකුණු සෑදීම
- වාරි කටයුතු සුරක්ෂිත කිරීම
- පාලම්, ඒ දඬු තැනීම
- ළිං පොකුණු සෑදීම
- සෙවණට ගස් සිටුවීම

ආදී ආගමික හා සුභසාධක කටයුතු සඳහා සූත්‍රගත න්‍යාය ධර්ම උපයෝගී කරගෙන ඇත.

මෙලෙස සියලු ක්ෂේත්‍ර කෙරෙහි ඍජුව ම බුදුදහමේ බලපෑමක් ඇති වීම මහින්දාගමනයෙන් හටගත් ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සඳහන් කළ හැකි ය. දෙවනපෑතිස් රජ සමයේ සිට වර්තමානය දක්වා ම රජය සහ බුදු සමය අතර අවියෝජනීය බැඳීමක් පවතින අතර ඒ තුළින් රජය හා රජු ධාර්මික විය යුතුය යන අදහස මෙරට මුල් බැසගෙන ඇති බව කිව යුතු වේ.

ක්‍රියාකාරකම්

1. ප්‍රාග් මහින්ද යුගයේ පැවැති ආගමික විශ්වාස පිළිබඳ හැඳින්වීමක් කරන්න.
2. මහින්දාගමනය නිසා මෙරට ජනයාට උරුම වූ ආගමික හා සංස්කෘතික දායාද වගුගත කරන්න.